

Moet je gastvrij zijn?

Thema van de maand van de filosofie 2016

© Fabien van der Ham | www.filosofovaardig.nl

Doelgroep

Groep 4 t/m 8

Thema

Dit gespreksidee is speciaal geschreven voor de maand van de filosofie 2016. Het thema was toen: De grens. Voor kinderen vertaald in gastvrijheid. Een mooi onderwerp om met kinderen over te filosoferen.

Wat is filosoferen?

Leuk dat je wilt gaan filosoferen met je kinderen of klas. Filosoferen is niet moeilijk, het is hooguit even wennen want als volwassene mag je nu eens niet je mening geven. Het gaat om het denken van de kinderen en om hun antwoorden. Het enige wat jij als begeleider mag doen, is vragen stellen en beurten geven. Het zal beslist mooie gesprekken opleveren, die soms kort en soms lang duren.

Het is wel belangrijk dat de kinderen steeds argumenten geven bij hun antwoorden. Dit kun je stimuleren met doorvraagvragen als:

- Hoe weet je dat?
- Wie bepaalt dat?
- Zou het ook anders kunnen zitten?
- Is dat altijd zo?
- Kun je een voorbeeld geven?
- Bestaat daar een regel voor?

Lees eventueel ter voorbereiding eerst de gratis mini-cursus filosoferen met kinderen op www.filosofovaardig.nl/mini-cursus

Vraag het gratis
kennismakingspakket
filosoferen met kinderen aan op
www.filosofovaardig.nl/downloads

Inleiding

Veel ouders willen dat hun kind een gastvrij persoon wordt. Vriendjes moeten welkom zijn en je speelgoed moet je als ze komen spelen met hen delen. Maar wat is gastvrij zijn eigenlijk? Hoe ver moet je gaan met die gastvrijheid? Waarom is het goed? En is het verplicht om gastvrij te zijn? Daarover kun je met kinderen filosoferen na het voorlezen van het verhaal 'De speellijst' over Jurre die het zo lastig vindt om zijn speelgoed te delen dat zijn vriendje boos wegloopt.

Deze download is speciaal geschreven voor de maand van de filosofie 2016 maar is ook nu nog interessant. Het thema was namelijk 'over de grens'. De organisatie heeft voor dit thema gekozen omdat in deze tijd de grens ter discussie staat. Een discussie die gaat om vragen als: Wie zijn wij om anderen toegang tot ons grondgebied te ontzeggen? Welk doel dient de grens en waarom ervaren we een grenzeloze wereld als bedreigend? Vragen die gaan over onze landsgrenzen. Maar ook je huis is een grondgebied met grenzen, de muren begrenzen je privéruimte. Dit is de ruimte waarover je met kinderen kunt filosoferen met behulp van de praattips in deze download.

Achtergrond van het thema

Vragen rondom gastvrijheid hebben te maken met ethiek en sociale filosofie. Ethiek gaat om de vraag 'Hoe moet ik handelen?', sociale filosofie om de vraag 'Hoe ziet een goede maatschappij eruit?'. Je kunt een egoïstisch standpunt innemen en altijd zo handelen dat het in je eigen belang is of een utilitaristisch standpunt en vinden dat je zo moet handelen dat het voor iedereen nuttig is. Je kunt net als de filosoof Kant vinden dat je zo moet handelen zoals je vindt dat een ander jou zou moeten behandelen. Bij de filosoof Locke draait alles om bezit. Iedereen heeft het recht op de vruchten van zijn arbeid en dus ook op zijn spullen. Terwijl de filosoof Hobbes uitgaat van macht. Hij denkt dat mensen zich pas sociaal gedragen als hem anders iets negatiefs boven het hoofd hangt. Zoals een straf.

Het zijn een paar voorbeelden van verschillende standpunten van waaruit je naar het begrip gastvrijheid kan kijken. Sommige standpunten worden door meer mensen gesteund dan andere. Toch mag een kind ook denken in het straatje van de minder populaire ideeën. Als ze het maar goed uit proberen te leggen waarom ze dat vinden. Deze theorieën hoef je naar de kinderen toe overigens niet te benoemen. Je geeft namelijk geen filosofieles maar een filosofisch gesprek. De kinderen zijn in een filosofisch gesprek zelf de filosofen en moeten dus zelf denken en redeneren. Uiteraard op hun eigen niveau.

Opbouw van het gesprek

Dit gesprek begint met het voorlezen van het onderstaande verhaal 'De speellijst'. Het gaat over Jurre die een nieuw kind in de klas heeft. Zijn ouders vinden dat hij hem moet uitnodigen. Jurre vindt dat

Vraag het gratis
kennismakingspakket
filosoferen met kinderen aan op
www.filosovaardig.nl/downloads

best moeilijk en gedraagt zich niet echt gastvrij. Na het voorlezen kun je met de kinderen over het verhaal napraten en vervolgens over het thema filosoferen. Als je deze les op school geeft, doe het dan vlak voor de fruitpauze. De trommeltjes mogen al op tafel staan. Dit heeft een functie voor een opdracht die de kinderen na het voorlezen krijgen. De stappen die je na het voorlezen moet nemen en de vragen die je kunt stellen, staan onder het verhaal verder uitgelegd.

De speellijst

Door Fabien van der Ham ©

Jurre zit aan het ontbijt met mama. Zijn babybroertje kneedt stukjes brood tot balletjes. Jurre vindt dat maar vies gedoe. Hij stopt het brood gewoon in zijn mond. 'Zeg, Jurre,' begint mama ineens. 'Je wilde toch met iedereen een keer spelen...'
Jurre kijkt op. 'Ja,' knikt hij. 'Dat heb ik ook al gedaan. Met alle kinderen van de klas.'
'Maar nog niet met Amir.'
'Maar die is nieuw!'
'Ja, dan juist toch?'
'Maar ik had mijn lijstje al klaar. Ik heb al met iedereen gespeeld.'
'Nou, nee, want Amir is hier nog nooit geweest.'
'Die stond toen nog niet op het lijstje.'
'Maar nu zit hij in je klas. Voor nieuwe kinderen kun je best extra gastvrij zijn. Dan voelt hij zich sneller thuis in de nieuwe stad en de nieuwe school.'
'Hm,' broemt Jurre. Hij heeft helemaal geen zin om gastvrij te zijn. Zijn speellijst met alle namen van de klas was juist zo lekker af. Elke naam had hij doorgekrast. Hij had met iedereen een keer gespeeld. Met sommige kinderen wel vaker natuurlijk. Maar met iedereen dus in elk geval één keer. Zoals de klas toen was tenminste. Moet hij er dan nu zomaar een extra naam bij schrijven omdat Amir erbij is gekomen? Dat wil hij niet.

'Ik weet niet hoe je in het Arabisch vraagt 'wil je spelen?', verzint Jurre als smoesje.
'Amir praat toch ook Nederlands. Sowieso weet hij heus wel wat spelen betekent.' Mama staat op om nog een kop koffie in te schenken. Snel stopt Jurre het laatste stuk brood in zijn mond. Hij wil van tafel en mama is nu toch met de koffie bezig. Vlug loopt hij weg, naar boven.
Uit het laatje van zijn bureautje haalt hij de speellijst. Hij kijkt naar alle doorgestreepte namen. Zal hij dan toch Amir erbij schrijven? Is dat wat hij moet doen? Zuchtend pakt hij een pen. Hij tekent de letters van Amirs naam. Hij kan alle namen schrijven. Nog geen woordjes maar wel alle namen. Als hij het streepje en het slangetje voor de letter s tekent, hoort hij mama zeggen 'dat is lief van je'. Ze staat in de deuropening naar hem te kijken.

Vraag het gratis
kennismakingspakket
filosoferen met kinderen aan op
www.filosovaardig.nl/downloads

Op school denkt Jurre pas bij het buitenspelen weer aan de speellijst. Amir zit dan op de rand van de zandbak. Zal hij het gaan vragen? Of Amir vanmiddag kan spelen? O! Nee! Dat kan helemaal niet. Hij heeft zijn mooiste autootjes niet verstopt. Ze liggen nog gewoon in de speelgoedkist onder zijn hoge bed. En niet onder zijn kussen, waar hij ze altijd verstopt als er iemand komt spelen. Hij wil niet dat vriendjes met zijn mooiste autootjes spelen. Die wil hij voor zichzelf houden. Maar... misschien kan hij ze snel verstoppen zodra hij thuis is. Nog voordat Amir op zijn kamer kan komen. Zo kan hij toch vandaag met Amir spelen en zijn naam doorstrepen op de speellijst. Dan heeft hij weer met iedereen gespeeld en is de speellijst weer af. Ja, zo gaat hij het doen.

En dus loopt Amir die middag met Jurre en zijn vader mee naar huis. Zodra ze bij Jurre thuis zijn, rent Jurre naar boven.

'Ga jij maar even limonade drinken,' roept hij tegen Amir. Maar Amir rent achter hem aan, zo zijn kamer in. Nieuwsgierig kijkt Amir rond. Tot hij de speelgoedkisten onder Jurre zijn bed ziet staan en ernaast gaat zitten. Hij kijkt in de kist met dino's, in de kist met lego en dan in de kist met autootjes. Zijn hand lijkt ineens een grote grijpparm en verdwijnt in de kist. De graaivingers gaan regelrecht op zijn lievelingsauto af en pakken hem vast. 'Hé, dat is mijn mooiste auto! Die mag je niet!'

Amir reageert niet. Hij zet het autootje op de grond en begint er mee te rijden. 'Brum, brum,' zegt hij erbij.

'Nee,' roept Jurre nu nog bozer. Hij trekt het autootje uit Amirs handen. Amir kijkt hem met grote ogen aan. 'Met de auto's spelen?' vraagt hij.

'Nee!' roept Jurre. Hij voelt zijn boosheid naar zijn wangen stormen.

Amir pakt een ander autootje uit de kist. Het is die mooie van Cars. Waarom pakt hij precies alle mooie? Jurre stampet met zijn voeten op de grond.

'Hou op!' gilt hij en hij rukt het autootje uit Amirs hand en stopt hem in zijn broekzak. 'Allemaal van mij! Afblijven!' Hij kijkt er heel gevaarlijk bij, hoopt hij. Voor de zekerheid gromt hij er ook bij, als een hond. Grmpf.

Amirs ogen worden nu zo groot dat ze uit zijn hoofd lijken te vallen. Hij perst zijn lippen op elkaar. Hij wordt roder en roder. Alsof hij gestopt is met ademen. Ineens springt hij op en rent de kamer uit. Bonkend rent hij de trap af. Dan knalt de voordeur met een klap dicht.

Zo, denkt Jurre. Die is weg. Vlug schuift hij de kist met autootjes weer onder zijn bed. Hij pakt zijn schaar en knipt met wilde bewegingen Amirs naam van de lijst af. 'Wat is er aan de hand?' klinkt ineens papa's stem. Jurre kijkt op en ziet papa.

'Hij wilde met mijn lievelingsauto's. Dat mag niet. Toen liep hij zomaar ineens boos weg.'

'Zomaar?' vraagt papa op strenge toon.

'Ja,' knikt Jurre.

'Naar buiten?' vraagt papa, een beetje bozig nu, lijkt wel.

'Ja,' antwoordt Jurre.

'Maar Jurre, straks verdwaalt hij nog. Hij kent hier de weg toch niet! We gaan hem nu zoeken. Kom mee.'

Jurre en papa lopen de route naar Amirs huis. Maar ze komen Amir niet tegen. Papa wordt steeds bozer. 'Potje Jannen nog aan toe, straks is hij verdwaald of nog erger. We moeten sneller zoeken.' Papa begint te rennen en Jurre kan hem maar net bij houden. Ze rennen de route naar school. Geen Amir te zien. Hijgend rennen ze vervolgens kriskras door de wijk.

Jurre is inmiddels ook wel een beetje bang. Straks is het zijn schuld dat Amir kwijt is. Ze rennen door alle straten, maar steeds geen Amir. Dan gaan ze het oude-mannenstraatje in. Daar zitten altijd oude mannetjes op een bankje sigaren te roken. Maar op het bankje zitten vandaag geen oude mannetjes. Op het bankje zit dit keer een snikkend jongetje. 'Daar,' roept hij tegen papa. Meteen loopt papa naar Amir toe. Hij gaat naast hem zitten. 'Hé, jongen, was je verdwaald?' zegt papa vriendelijk. Met rode ogen kijkt Amir op. Een zwak glimlachje verschijnt.

Oei, best zielig. Nu heeft Jurre spijt. 'Sorry,' fluistert hij. 'Ik wilde alleen maar de mooiste autootjes voor mezelf houden.'

'Het zijn maar autootjes, hoor,' zegt papa kattig. 'Gewoon spullen van plastic en ijzer. En Amir heeft vast nog niet zoveel van dat mooie speelgoed.'

Jurre voelt in zijn zak aan een van zijn mooiste autootjes. Plastic en ijzer. Hij kijkt weer naar de rode ogen van Amir.

Met een zucht trekt hij het autootje uit zijn zak. 'Oké, dan... Hier, dan mag jij deze hebben.

Maar dan kom ik ook eens bij jou spelen en dan mag ik ermee. Oké?'

Amir geeft hem een grijns van oor tot oor. 'Echt?' roept hij blij. 'Mag ik het echt hebben?' Jurre knikt.

Samen met papa brengt hij Amir thuis en dan lopen ze naar hun eigen huis. Daar gaat Jurre meteen weer naar zijn kamer. Niet om autootjes te verstoppen maar om iets te maken. Hij plakt met plakband de afgeknipte naam van Amir weer aan de speellijst vast. Dan streept hij de naam netjes door, net zoals hij alle andere namen netjes heeft doorgestreept. Maar met Amir gaat hij wel vaker spelen. Maar dan bij Amir thuis, zodat hij met zijn eigen, weggegeven maar mooie autootje kan spelen.

Napraten en nadoen

Stel na het voorlezen de volgende vragen:

- Mag iedereen bij jou komen spelen?
- Mogen je vriendjes met al jouw speelgoed?
- Jurre's moeder had het over gastvrij zijn. Wat is gastvrij zijn?

Laat de kinderen nu hun trommel openen. Elk kind geeft vervolgens iets uit zijn trommel aan degene rechts naast hem.

Dus elk kind geeft iets weg. Dat moeten ze vriendelijk doen.

Maar elk kind ontvangt ook iets. Ook dat moeten ze vriendelijk doen. Zelfs als ze niet blij zijn met wat ze krijgen omdat ze bijvoorbeeld een koekje weggaven en een appel terugkrijgen.

Vraag dan aan de kinderen wat ze van het weggeven en het ontvangen vonden. Was het moeilijk of makkelijk, en waarom.

Na het delen van de eigen ervaringen ga je proberen het gesprek te verdiepen met onderstaande graafvragen. Je hoeft ze niet per se allemaal te gebruiken. Stel alleen die vragen die bij het gesprek passen.

Graafvragen

- Moet je alles delen?
- Wat is een goede reden om iets te delen?
- Wat is een goede reden om iets niet te delen?
- Mag je iets voor jezelf houden?
- Moet je nieuwe kinderen uitnodigen?
- Moet je nieuwe kinderen helpen?
- Mag je zelf bepalen wie er bij jou thuis komt of zijn daar regels voor?
- Moet je altijd gastvrij zijn?
- Wat is er leuk aan gastvrij zijn?
- Wat is er moeilijk aan gastvrij zijn?
- Waarom ben je soms niet gastvrij?

Vraag het gratis
kennismakingspakket
filosoferen met kinderen aan op
www.filosovaardig.nl/downloads

Afronding

Vraag aan de kinderen wat ze hebben geleerd over het begrip gastvrijheid. Laat een paar kinderen antwoord geven.

Verwerkingsopdracht 'Kom je een keertje spelen?'

Moedig de kinderen aan om een keer iemand uit te nodigen die nog nooit bij hem of haar thuis is geweest. De kinderen kunnen voor dit kind een mooie uitnodiging maken. Bereid dit op een manier voor die bij de leeftijd van de kinderen past.

Vraag het gratis
kennismakingspakket
filosoferen met kinderen aan op
www.filosovaardig.nl/downloads